

Золковер Андрій Олександрович

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну*

Золковер Андрей Александрович

*кандидат экономических наук,
доцент кафедры финансов и финансово-экономической безопасности
Киевский национальный университет технологий и дизайна*

Zolkover Andrii

*PhD, Associate Professor
Kyiv National University of Technology and Design*

Міхонік Олексій Сергійович

Київський національний університет технологій та дизайну

Михоник Алексей Сергеевич

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Mykhonik Oleksii

Kyiv National University of Technology and Design

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

FORMATION OF THE SYSTEM OF FINANCIAL AND ECONOMIC SAFETY OF THE ENTERPRISE

Анотація. Стаття присвячена дослідженню концептуальних підходів до формування системи фінансово-економічної безпеки підприємства. Узагальнені наукові підходи до визначення сутності фінансово-економічної безпеки підприємства. Виявлені спільні риси та розбіжності у трактуванні поняття фінансово-економічної безпеки підприємства.

Обґрунтовано, що фінансова-економічна безпека підприємств є широкою та багатоаспектною економічною категорією, яка віддзеркалює певні економічні відносини щодо формування та спрямування фінансових потоків підприємства.

Окреслені основні складові системи фінансово-економічної безпеки підприємства, які спочатку представлені як мінімальний набір необхідних компонентів, а протягом усіх стадій життєвого циклу набувають нових кількісних і якісних властивостей задля досягнення необхідного рівня результативності.

Визначено, що система фінансово-економічної безпеки підприємства повинна ґрунтуватись на принципах комплексності, своєчасності, безперервності, законності, плановості, оптимальності, взаємодії, поєднання гласності та конфіденційності, компетентності. Здійснено узагальнення стратегій, суб'єктів, об'єктів та інструментів системи фінансово-економічної безпеки підприємства.

Зазначено, що на фінансових, матеріальних, інформаційних, інтелектуальних, кадрових ресурсах будується господарська діяльність і вони виступають об'єктами захисту в системі фінансово-економічної безпеки.

Підтверджено необхідність постійного удосконалення теоретичних положень, методичних підходів, механізмів та інструментів формування системи фінансово-економічної безпеки підприємства, що сприятиме покращенню його фінансово-економічного стану та ринкового процвітання.

Ключові слова: фінансово-економічна безпека, система фінансово-економічної безпеки, структурні складові системи фінансово-економічної безпеки.

Аннотация. Статья посвящена исследованию концептуальных подходов к формированию системы финансово-экономической безопасности предприятия. Обобщенные научные подходы к определению сущности финансово-экономической безопасности предприятия. Выявленные общие черты и различия в трактовке понятия финансово-экономической безопасности предприятия.

Обосновано, что финансово-экономическая безопасность предприятий является широкой и многоаспектной экономической категорией, которая отражает определенные экономические отношения относительно формирования и движения финансовых потоков предприятия.

Очерчены основные составляющие системы финансово-экономической безопасности предприятия, которые сначала представлены как минимальный набор необходимых компонентов, а в течение всех стадии жизненного цикла приобретают новые количественные и качественные свойства для достижения требуемого уровня результативности.

Определено, что система финансово-экономической безопасности предприятия должна основываться на принципах комплексности, своевременности, непрерывности, законности, плановости, оптимальности, взаимодействия, сочетания гласности и конфиденциальности, компетентности. Обобщены стратегии, субъекты, объекты и инструменты системы финансово-экономической безопасности предприятия.

Отмечено, что на финансовых, материальных, информационных, интеллектуальных, кадровых ресурсах строится хозяйственная деятельность предприятий и они выступают объектами защиты в системе финансово-экономической безопасности.

Подтверждена необходимость постоянного совершенствования теоретических положений, методических подходов, механизмов и инструментов формирования системы финансово-экономической безопасности предприятия, что будет способствовать улучшению его финансового состояния и рыночного процветания.

Ключевые слова: финансово-экономическая безопасность, система финансово-экономической безопасности, структурные составляющие системы финансово-экономической безопасности.

Summary. The article is devoted to the research of conceptual approaches to the formation of the system of financial and economic security of the enterprise. Generalized scientific approaches to the definition of the essence of financial and economic security of the enterprise. The common features and differences in the interpretation of the concept of financial and economic security of the enterprise are revealed.

It is substantiated that financial and economic security of enterprises is a broad and multidimensional economic category, which reflects certain economic relations regarding the formation and directing of financial flows of the enterprise.

The main components of the system of financial and economic security of the enterprise, which are initially presented as a minimum set of necessary components, are outlined, and during all stages of the life cycle they acquire new quantitative and qualitative properties in order to achieve the necessary level of performance.

It is determined that the system of financial and economic security of an enterprise should be based on the principles of complexity, timeliness, continuity, legality, planning, optimality, interaction, combination of publicity and confidentiality, and competence. The generalization of strategies, subjects, objects and tools of the system of financial and economic security of the enterprise is carried out.

It is noted that economic activity is being built on financial, material, informational, intellectual, human resources, and they act as objects of protection in the system of financial and economic security.

The necessity of continuous improvement of the theoretical positions, methodical approaches, mechanisms and tools for forming the system of financial and economic security of the enterprise, which will promote improvement of its financial and economic status and market prosperity, is confirmed.

Key words: financial and economic security, system of financial and economic security, structural components of the system of financial and economic security.

Постановка проблеми. Політична та економічна дестабілізація в Україні призвела до значних, іноді глобальних, проблем у діяльності багатьох вітчизняних підприємств. Переважна кількість підприємств гостро відчують брак власних фінансових ресурсів, складності залучення позикових коштів, акумулюють значні суми кредиторської заборгованості, що погіршує їх платоспроможності, призводить до втрати фінансової стабільності.

За перше півріччя 2017 року фінансові результати діяльності великих та середніх вітчизняних підприємств до оподаткування склали 186,3 млрд. грн. прибутку (за I півріччя 2016р. — 63,0 млрд. грн).

Підприємства отримали прибутків на суму 270,0 млрд. грн., що на 44,2% більше відповідного періоду минулого року. При цьому збитки скоротились на 32,6% порівняно з I півріччям 2016р. та склали 83,7 млрд. грн.

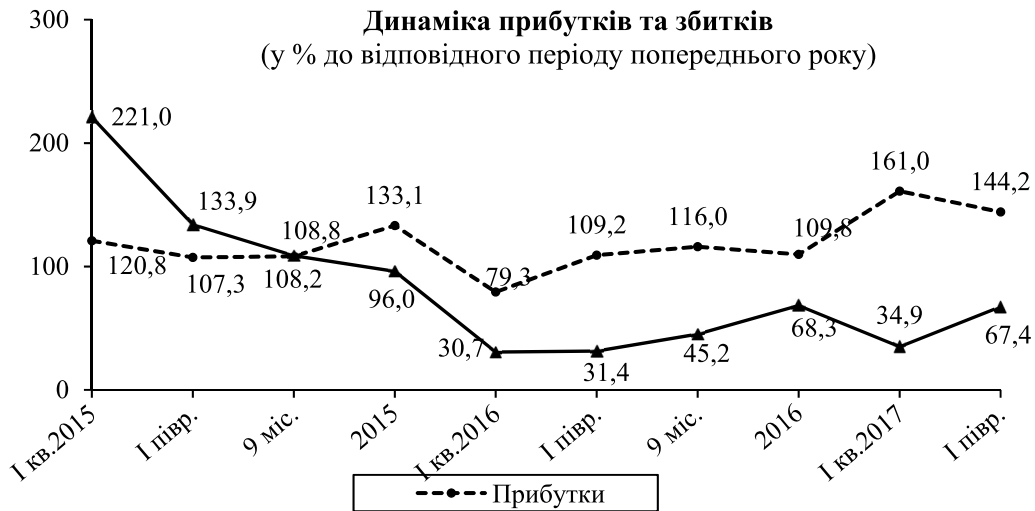

Рис. 1. Динаміка прибутків та збитків великих та середніх підприємств України [побудовано за даними Державної служби статистики України [1]]

Частка збиткових підприємств в Україні за 1 півріччя 2017 року порівняно з попереднім роком скоротилася на 3,4 в.п. — до 31,2%.

За відсутністю статистичних показників розвитку малих підприємств завуальовані значні проблеми цього сектора економіки України за останні місяці. За результатами 2016 року частка збиткових малих підприємств становила 26,7% порівняно з 26,1% в 2015 році, проте їх збиток зменшився з 207389 млн. грн. до 132029,7 млн. грн. Така невідповідність пояснюється зменшенням кількості малих підприємств з 327814 в 2015 році до 291118 в 2016 році, тобто припиненням діяльності близько 10% зареєстрованих суб'єктів господарювання малого бізнесу.

Тому виникає необхідність у створенні комплексної системи фінансово-економічної безпеки на підприємствах, що дозволить їм вчасно реагувати та протистояти проявам фінансової кризи і, як наслідок, убезпечитись від банкрутства.

Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності фінансово-економічної безпеки підприємства та висвітлення концептуальних аспектів запровадження системи її забезпечення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розгляду сутності фінансово-економічної безпеки підприємства та системи її забезпечення присвятили свої дослідження сучасні науковці: Бондаренко О.О. [2], Васильців Т.Г. [3], Коваленко Д.І. [4], Мойсеєнко І.П., Марченко О.М. [5], Шкарлет С.М. [6], Череп О.Г. [7] та інші. Одні з них асоціюють фінансово-економічну безпеку з економічною безпекою і, таким чином, розкривають сутність та складові суто економічної безпеки. Інші ототожнюють фінансово-економічну безпеку з фінансовою безпекою, обмежуючи комплексність проблематики. Нині науко-

ве товариство не дійшло остаточного висновку щодо трактування фінансово-економічної безпеки підприємства та визначення складових системи її забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття фінансово-економічної безпеки увійшло в економічну науку не так давно. Протягом останніх років багато науковців намагались окреслити понятійний апарат, узагальнити методичне забезпечення оцінки та визначити складові системи забезпечення фінансово-економічної безпеки.

На думку відомих вітчизняних економістів, фінансово-економічна безпека підприємств є широкою та багатоаспектною економічною категорією, яка віддзеркалює певні економічні відносини щодо формування та спрямування фінансових потоків держави, суб'єктів господарювання різних галузей, домашніх господарств, інших суб'єктів та характеризується складністю розуміння внаслідок динамічності трансформацій, широким колом важелів та чинників управління, великою кількістю методологічних підходів до розкриття її змісту та економічної суті.

Слід погодитись із висновками Давидюк Т.В. [8], яка відмічає ототожнення поняття «економічної безпеки» та «фінансово-економічної безпеки», яке часто зустрічається в сучасних публікаціях за даною проблемою. Проте вона вважає, що «економічна безпека підприємства звисно ж значно ширше за категорію фінансово-економічна безпека, оскільки остання є визначальною у системі економічної безпеки підприємства, адже переважна більшість правопорушень здійснюється на підприємствах у фінансово-економічній сфері».

Бондаренко О.О., Сухецький В.А. [2] зазначають складність та комплексність поняття фінансово-економічної безпеки підприємства, визначаючи її сукуп-

ністю робіт задля забезпечення платоспроможності підприємства та ліквідності та попередження можливих збитків через внутрішні та зовнішні загрози.

Мойсеєнко І.П., Марченко О.М. [3] зазначають, що «фінансово-економічна безпека підприємства — це такий його фінансово-економічний стан, який забезпечує захищеність його фінансово-економічних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз та створює необхідні фінансово-економічні передумови для стійкого розвитку в поточному та довгостроковому періодах».

Трухан О.Л. [9, С. 30] трактує фінансово-економічну безпеку підприємства «одночасно з двох позицій — статичної (як результат діяльності підприємства на певну дату) та динамічної (розвиток підприємства в умовах фінансово-економічної безпеки у короткостроковій та довгостроковій перспективі)».

Васильців Т.Г. та ін. доповнюють попередні тези необхідністю системного підходу до розуміння сут-

ності та управлінських аспектів фінансово-економічної безпеки [3].

Науковці вважають, що практично неможливо одразу створити ефективну систему фінансово-економічної безпеки підприємства. Спочатку система фінансово-економічної безпеки передбачає мінімальний набір необхідних компонентів. Для досягнення необхідного рівня результативності ця система поступово набуває нових кількісних і якісних властивостей, проходячи усі стадії життєвого циклу [10, С. 182]

У монографії Васильціва Т.Г. [3] складовими системи фінансово-економічної безпеки визначені наступні об'єкти: фінансово-економічні показники, фінансові ресурси, персонал, інформацію, техніку та технологію, нематеріальні та матеріальні активи, ресурси.

Іваненко О.В. та Четверіков П.М. [11] зазначають, на фінансових, матеріальних, інформаційних, інтелектуальних, кадрових ресурсах будується господарська

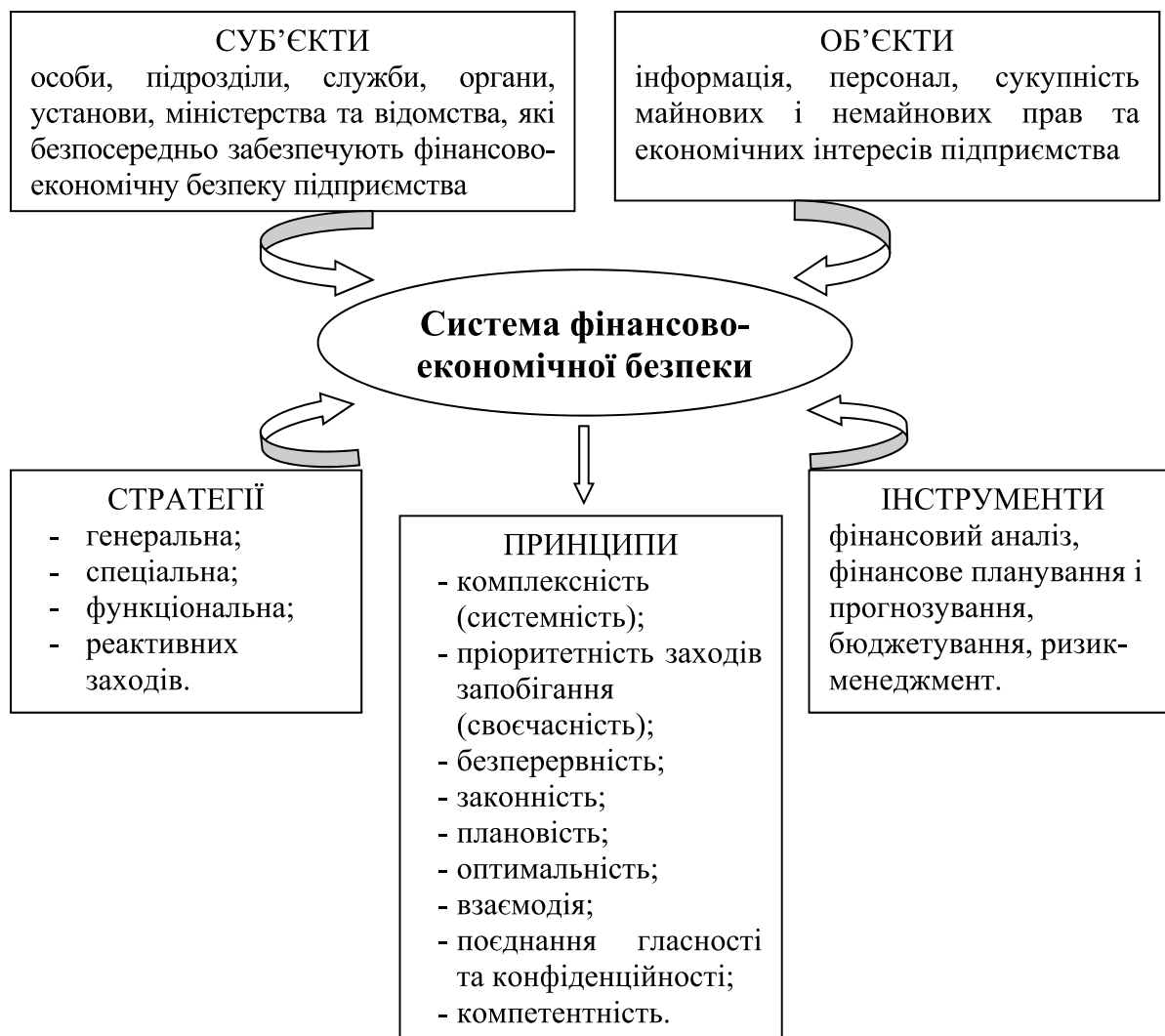

Рис. 2. Основні складові системи фінансово-економічної безпеки підприємства [побудовано за матеріалами 3, 11, 12, 13]

діяльність і вони виступають об'єктами захисту в системі фінансово-економічної безпеки.

В сучасних умовах господарювання, наявності об'єктивних економічних виникає необхідність в розробці налагодженої ефективної системи, яка б уможливила діагностику та нейтралізацію ризиків та їх наслідків у процесі управління.

Для формування такої системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства необхідно визначити об'єкт, суб'єкт, стратегію та політику безпеки.

Таким чином, для комплексного уявлення будови сучасної системи фінансово-економічної безпеки підприємства, необхідно визначити її елементи (рис. 2).

Формування системи фінансово-економічної безпеки підприємства має здійснюватись за умови економічно обґрунтованих, оптимальних та доцільних витрат щодо її забезпечення, та не перевищували такий рівень, коли необґрунтовано зменшується їх фінан-

сова та економічна раціональність. І тому цей процес постійно потребує удосконалення теоретичних положень, застосування нових методичних підходів, механізмів та інструментів, які б постійно сприяли покращенню фінансово-економічного стану підприємства та його процвітання на фінансовому ринку.

Висновки. Огляд сучасних наукових досліджень показав, що система фінансово-економічної безпеки підприємства повинна включати в себе такі обов'язкові елементи, як стратегії та принципи, на яких повинна будуватись система фінансово-економічної безпеки, об'єкти та суб'єкти фінансово-економічної безпеки, інструменти управління системою фінансово-економічної безпекою банку, тощо. Під час побудови сучасної системи фінансово-економічної безпеки підприємства необхідно також враховувати фактори, що можуть чинити дестабілізаційний вплив на рівень фінансово-економічної безпеки підприємства.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
2. Бондаренко О. О. Фінансово-економічна безпека підприємства: теоретичний та практичний аспекти [Електронний ресурс] / О. О. Бондаренко, В. А. Сухецький / Ефективна економіка. — 2014. — № 10. — Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3580>.
3. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В., [за ред. Т. Г. Васильціва]. — Львів: ВИДАВНИЦТВО, 2012. — 386 с.
4. Коваленко Д. І. Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства / Д. І. Коваленко, А. О. Легка // Міжнародний науковий журнал. — 2015. — № 8. — С. 118–122.
5. Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник. — Львів, 2011. — 380 с.
6. Концептуальні засади формування фінансово-економічної безпеки: кол. моногр. / за заг. ред. д. е. н., проф. Шкарлетта С. М.; М-во освіти і науки України; Чернігів. нац. технол. ун-т — Ніжин: ФОП Лук'яненко В. В. ТПК «Орхідея», 2015. — 439 с.
7. Череп О. Г. Управління фінансово-економічною безпекою підприємств в Україні / Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. — 2012. — № 3 (61). — С. 328–330.
8. Давидюк Т. В. Фінансово-економічна безпеки чи фінансова складова економічної безпеки: епістемологічний підхід / Т. В. Давидюк // — Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. — 2013. — Вип. 1 (25). — С. 39–52.
9. Трухан О. Л. Наукова інтерпретація функцій стратегічного управління підприємствами / О. Л. Трухан / Вісник Хмельницького національного університету // Економічні науки. — 2010. — № 1. — Т. 2. — С. 29–35.
10. Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки [колективна монографія у 2 т.]. — Дніпропетровськ: «ФОП Дробязко С. І.», 2014. — Т. 2. — 349 с.
11. Іващенко О. В. Система фінансово-економічної безпеки підприємства / О. В. Іващенко, П. М. Четверіков // Scientific researches and their practical application. Modern state and ways of development (2–12 October 2012) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/conference/he-content-ofconferences/archives-of-individual-conferences/oct-2012>.
12. Антоненко В. М. Система забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств [Електронний ресурс] / В. М. Антоненко, С. С. Певтієва — Ефективна економіка. — 2015. — № 10. — Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/10_2015/32.pdf.
13. Доценко Д. В. Экономическая безопасность: методологические аспекты и составляющие / Аудит и финансовый анализ. — 2009. — № 4. — С. 415–427.

References

1. Ofitsiyni sai Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. — Rezhym dostupu: <http://ukrstat.gov.ua>.
2. Bondarenko O. O. Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstva: teoretychni ta praktychni aspekty [Elektronnyi resurs] / O. O. Bondarenko, V. A. Sukhetskyi // Efektyvna ekonomika. — 2014. № 10. — Rezhym dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3580>.
3. Vasylytsiv T. H. Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia: monohrafiia / Vasylytsiv T. H., Voloshyn V. I., Boikevych O. R., Karkavchuk V. V., [zared. T. H. Vasylytsiva]. — Lviv: VYDAVNYT-sTVO, 2012. — 386 s.
4. Kovalenko D. I. Mekhanizm zabezpechennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva / D. I. Kovalenko, A. O. Lehka // Mizhnarodnyi naukovi zhurnal. — 2015. № 8. — S. 118–122.
5. Moiseienko I. P., Marchenko O. M. Upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva: navch. posibnyk. Lviv, 2011. № 380 s.
6. Kontseptualni zasady formuvannia finansovo-ekonomichnoi bezpeky: kol. monohr. / zazah. red. d. e. n., prof. Shkarleta S. M.; M-voosvity i nauky Ukrainy; Chernihiv. nats. tekhnol. un-t — Nizhyn: FOP Luk'yanenko V. V. TPK «Orhideia», 2015. — 439 s.
7. Cherep O. H. Upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstv v Ukraini / Visnyk ZhDTU. Seriya: Ekonomichni nauky. — 2012. № 3 (61). — S. 328–330.
8. Davydiuk T. V. Finansovo-ekonomichna bezpekychy finansova skladova ekonomichnoi bezpeky: epistemolohichnyi pidkhdid / T. V. Davydiuk // Problemy teorii ta metodolohii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu. — 2013. — Vyp. 1 (25). — S. 39–52.
9. Trukhan O. L. Naukova interpretatsi i funktsii stratehichnogo upravlinnia pidpriemstvamy / O. L. Trukhan / Visnyk Khmelnytskoho natsionalnogo universytetu / Ekonomichni nauky. — 2010. — № 1. — T. 2. — S. 29–35.
10. Ekonomichna bezpeka v umovakh hlobalizatsii svitovoi ekonomiky [kolektyvna monohrafiia u 2 t.]. — Dnipropetrovsk: «FOP Drobiazko S. I.», 2014. — T. 2. — 349 s.
11. Ivashchenko O. V. Systema finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva / O. V. Ivashchenko, P. M. Chetvierikov / Scientific research and their practical application. modern state and ways of development (2–12 October 2012) [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/conference/he-content-ofconferences/archives-of-individual-conferences/oct-2012>.
12. Antonenko V. M. Systema zabezpechennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv [Elektronnyi resurs] / V. M. Antonenko, S. S. Pievtiieva / Efektyvna ekonomika. — 2015. № 10. — Rezhym dostupu: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2015/32.pdf.
13. Dotsenko D. V. Ekonomicheskaiia bezopasnost: metodolohicheskiye aspekti y sostavliaiushchye / Audyt y fynansovyi analiz. — 2009. — № 4. — S. 415–427.